

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР

№ 46 (1683) | Пятніца, 8 чэрвеня 1962 года | Цана 4 кап.

У гэтым нумары ЗДАНІ СТАРОГА СВЕТУ
НАТАТКІ АБ ПРАПАГАНДЫСТАХ КНІГІ
РАЗМОВА ПРА УНІВЕРСІТЭТЫ КУЛЬТУРЫ
БЕЗ СКІДКІ НА САМАДЗЕЙНАСЦЬ
ДА 80-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ЯНКІ КУПАЛЫ
Думкі аб рамане І. Мележа «Людзі на балоце»

ПЕРАД ВЯЛІКАЙ ДАРОГАЙ

ГАРАЧЫ ЧАС

Чэрвень — гарачы месяц для студэнтаў Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута.

Як паведаміў нашаму карэспандэнту прарэктар інстытута В. Вішкарэў, першыя закончылі экзаменацыйную сесію будучыя жывапісцы, скульптары, графікі, дэкараты. Яны пазналіся ўжо на групы, якія пачалі сваю летнюю творчую практыку на індустрыяльных прадпрыемствах Мінска і Палатка, у калгасах, на ўлонні роднай беларускай прыроды. У выніку гэтага з'явіцца новая пейзажная эпоха, жаравыя замалёўкі, партрэты. Выпускнікі

факультэта заканчваюць дыпломныя кампазіцыі, якія будуць абараняць у канцы месяца.

Заклапаны студэнты, выкладчыкі акцёрскага і самага маладога рэжысёрскага факультэта. Наперадзе — экзамены па філасофіі, майстэрству акцёра, рэжысуры і па іншых дысцыплінах.

Мінчане хутка пазнаёмяцца з дыпломнымі спектаклямі інстытута. Будуць паказаны «Апошні» М. Горькага і «Смерць ваяводы» Ю. Славачка ў пастаўцы прафесара К. Саннікава, «Трагічны конь» Г. Прыдзэ (рэжысёр

У. Маланкі) і «З любоўю не жартуюць» Кальдэрона (пастаўка В. Броўкіна).

Упрыкі класічных п'ес выкажыць студэнтаў другога курса: «Жанітбу Балзаміна» — выхаваны трыяга курса.

Пяніна вучыліся і будучыя рэжысёры, якія таксама старанна рыхтаваліся да экзаменаў.

Студэнты гэтага факультэта былі асістэнтамі пастаўшчыкаў «Беспасажніцы» (Тэатр імя М. Горькага), «Гаспадар» (Тэатр імя Я. Купалы), «Чырвоныя дэбляты» (Тэатр юнага гледача).

Малады выхаванец інстытута В. Арлоў самастойна паставіў у Тэатры асама галандскага спектаклю «Святлана, дзе ты?».

— Мяркуючы па першых выніках, — сказаў В. Вішкарэў, — мы спадзяемся, што экзамены гэтага года пакажуць стабільна веды ў выхаванцаў інстытута.

Фотанарспандэнт С. Ананка, які дзімі наведваў Беларускае тэатральна-мастацкае інстытут, знаў адзін з момантаў рэпетыцыі дыпломнага спектакля «Смерць ваяводы» (пастаўшчык народны артыст БССР прафесар К. Саннікаў).
На заднім: студэнт-выпускнік В. Мароз (лева), які рыхтуе ролю Зігнева, і Ю. Мінін — выканаўца ролі Ваяводы рэпетыруючы сцэну са спятакля.

ПЕРШЫ ВЫПУСК

Сёлета адбудзецца першы выпуск у Маладзечанскім музычным вучылішчы. 42 студэнты атрымаюць дыплومی выкладчыкаў дзіцячых музычных школ па класу фартэпіяна, баяна, цымбал, дыржорыю харавых калектываў. Яны будуць накіраваны на рабо-

ту ў сельскую мясцовасць рэспублікі. Некалкі выпускнікоў жадала ехаць працаваць у Захэстан. Сярод іх — студэнты В. Валчок, Б. Шабанова, І. Ісакэва.

У новым навучальным годзе ў вучылішча будзе прынята 150 студэнтаў. Для паспяхоўных заняткаў тут створаны ўсе ўмовы. Сёлета вучылішча набудзе 6 новых фартэпіяна, камплекты духавых і струнных інструментаў.

Дзяржаўныя экзамены ў Мінскім музычным вучылішчы імя М. І. Глінкі. Спявае студэнт М. Мітрычэў.
Фота М. РУБІНШТЭЙНА.

У ЛІСТАПАДЗЕ — З'ЕЗД КІНЕМАТАГРАФІСТАЎ

У Маскве адбыўся V пленум арганізацыі Саюза работнікаў кінематаграфіі СССР, які вырашыў склікаць у снежні месяцы 1962 года першыя ўстаноўчы з'езд саюза. У перыяд з 1 кастрычніка па 20 лістапада павінны быць праведзены ўстаноўчы з'езды Саюза работнікаў кінематаграфіі ў саюзных рэспубліках.

Гэтымі дзямі адбылося пашырэнне пасяджэння арганізацыі Саюза работнікаў кінематаграфіі БССР, на якое абмярлявалася пытанне аб падрыхтоўцы і правядзенні першага рэспубліканскага ўстаноўчага з'езда саюза. Ён адбудзецца ў першай палове лістапада бягучага года.

На пасяджэнні зацверджаны план арганізацыйна-масавых мерапрыемстваў, якія павінны быць праведзены ў перыяд падрыхтоўкі да з'езда. Мяркуюцца правядзенні канферэнцыі гледачоў, вечеры, сустрачкі работнікаў беларускай кінематаграфіі з працоўнымі на буйнейшых прадпрыемствах і будоўлях рэспублікі, у навучальных установах, калгасах і саўгасах. Упершыню ў Мінску, па прыкладу Масквы, будзе праведзена масавае свята «Дзень кіно».

Адбудзецца фестываль беларускіх кінафільмаў. У кіналекторыі пры рабочых клубах і ў навучальных установах, а таксама ў народных універсітэтах культуры будуць прачытаны цыкл лекцый па гісторыі і асноўным этапам развіцця савецкай і беларускай кінематаграфіі.

ЗЛАВЕСНЫ ЦЕНЬ

Сярэдневяноўе, не ляжыць згнілым у труне... Яго ўваскрэшаюць... І сярод белага дня яго ўзвходзіць у наша асроддзе і вымкнеце з нас гарачую кроў і жыццё.

ГЕНЕ.

Касцёл. Са словам гэтым звязаны самыя крывавыя старонкі гісторыі. Крывавыя паходы і Варфаламеўская ноч. Гітлер, Мусаліні і Франко. Кроў пагубіла Альжыра і В'етнама. Слэзы маші Конга і Анголы. Нахлівам тысячгадоўсмы рэхам ляцяць праз стагоддзі стогны і пракліны закатаваных і ашуканых людзей. Гмахі касцёлаў, якія ганарыста ўзвышліся ў каменнай велічы сваёй над убогімі хачамі, былі пастаўлены на стагоддзі. Буря Кастрычніка разарвала чорнае павуцінне. Новая песня народа заглушыла гул касцельных ды царкоўных звану. Каменная гмахі ператварылася ў мёртвыя сведка праклятага мінулага. Але некаторы з іх яшчэ жывуць, яны кідаюць змрочны цень на новае жыццё і калечыць душы тысяч людзей.

Мястэчка Адэльск. Правільнай, два Адэльскі: стары і новы. Мяжа паміж імі — час. Новы Адэльск — гэта дзве сярэднія школы, сельскі Дом культуры, бібліятэка, электрычнасць, радыё. Мала ў новым Адэльску сям'яў, у якіх хто-небудзь не вучыўся б у інстытуце ці не працаваў ужо ўрам. Інжынерам, аграномам.

А ад касцёла, што высціла на ўзгорку, падае цень на стары Адэльск, на прышчытку да самай зямлі падслепаваты хаты з саламянымі стрэхамі, якія лічэ захаваліся тут, як захавалася рабская звычка зрываць з галавы шапку, а то і станавіцца на калені ў гразі-перад ксяндзом і на хаду цалаваць яму руку; як захаваліся газонкі і свенкі ў дамах, гаспадары якіх, касцельныя актыўныя, прычынілі не хочучы праводзіць сабе электрычнасць.

Самыя дзіўныя, неверагодныя перахаты і чорныя традыцыі праклятага мінулага гнездзіцца тут, у цень касцёла, і працягаюць свае шчупальцы, абліваюць душы людзей...

«Заслугі» ксяндза

Вечар. Дзесяць ў цемры чытае паўночнае марытанне ручавіка электрастанцыі, загараюць электрычныя россып ліхта-

ЗАВОЧНІКІ АТРЫМЛІВАЮЦЬ ДЫПЛОМЫ

На 4 курсе завочнага аддзялення рэспубліканскага культурна-вучылішча імя Крупскай (Магілёў) займаюцца 94 студэнты. Гэта, у асноўным, загадчыкі сельскіх клубаў, бібліятэк, піянерважыцкія, якія без адрыў ад вытворчасці

вучылі метадыку асветнай работы. Цяпер яны здаюць дзяржаўныя экзамены. У сёлетнім навучальным годзе на завочны сектар будзе прынята 180 студэнтаў. Упершыню пачнуць працаваць таксама і тэатральнае аддзяленне.

У разгары экзаменацыйнай сесіі ў студэнтаў вачэрнінга завочнага аддзялення Беларускага дзяржаўнага культурна-вучылішча імя Крупскай (Магілёў) на экзамены прыехалі студэнты з абласных і раённых цэнтраў рэспублікі, а таксама з многіх гарадоў Расійскай Федэрацыі. Выкладчыкі Анатоля Аструна з Гомеля, Таццяна Плешкоў з Гродна і Надзея Шаўрова з Тамбова. Яны — будучыя дыржоры, хараісты, студэнты выкарыстоўваюць кожную свабодную хвіліну, каб рыхтавацца да здачы дзяржаўных экзаменаў.
Фота М. РУБІНШТЭЙНА.

НА ОПЕРНУЮ СЦЭНУ

Днямі студэнт Гомельскага музычнага вучылішча імя Н. Сакалоўскага Анатоля Калеснічэнка здасць дзяржаўныя іспыты па класу вакалу. У яго добры голас. Здоўжнага студэнта запрасілі на работу ў Беларускае дзяржаўнае тэатр оперы і балета.

Сёлета атрымаюць дыплومی аб заканчэнні вучылішча яшчэ 51 студэнт вучылішча. Многія з іх пакаліды працаваць у калгасах рэспублікі. Дзесяць маладых спецыялістаў паедуць на цэліныя землі.

У новым навучальным годзе студэнты вучылішча атрымаюць 20 аўчэбных пакоў. Будзе здадзена ў эксплуатацыю канцэртная зала на 500 месцаў.

І. МУРАЗЕУ

роў. Усё адпачывае пасля напружанага працоўнага дня. Ціха. І раптам, разарваўшы цішыню, над мястэчкам залуналі раскіяны, настойлівыя гукі касцельнага званна. Яны клічуць, загадваюць: «Ідзі, ідзі, ідзі...» І людзі ідуць.

Касцёл змагаецца за кожнага чалавека. Але ў цэнтры яго ўвагі — моладзь. Моладзь гэта заўтрашні дзень. Гэта разумеем не толькі мы, але і нашы праўдзілікі. Вось чаму радка прапаведзі ксяндза Барташэвіча абыздзіцца без упамінавання пра моладзь. Вось чаму, каб трымаць моладзь у касцёле, ён выкарыстоўвае свой уплыў на веруючых бацькоў. Дзяцей цягне на паветра, на сонца — падае ад касцёла, забітага погнымі селамі, падае ад змардаваных пакумамі абліччю святых. Але тады, маюць, бабуй, а за іх спінамі — ксяндз штурхае іх у чорны правад дзяржаўнага касцёла.

Многія з дзяцей жывуць тут нібы на нічым, нейтральнай зямлі. Яны хацелі б парвацца са старым, але, зрабіўшы першыя крокі, спыняюцца, спалохана азіраюцца назад пад уплывам прывычак, традыцый, усёй абстаноўкі, што іх акружае.

Усюды ў нас стала звычайным, што кожны школьнік — гэта акцыяброн-ленінец, поны — піянер, камсамольца. Усюды, але не ў Адэльску. У сям'ях, якія знаходзяцца пад уплывам ксяндза, няма піянераў і акцыябрат, няма ні дзіцятых некалькіх, якія нібы падольшчыкі, тояць гэта нават ад сваіх бацькоў. Яны носяць піянерскія галтышкі і зоркі толькі ў школе або калі выязджаюць з Адэльска. Вяртаючыся са школы дадому, здаючы іх і хаваюць у кішэні. У Адэльску неба быць чорным, імям да пагарзы быць пабытым. І таму імяны быць піянераў захаваюцца ў глыбокай тайне.

Разам з іншымі здохамі атрымала зорку юнага дзеціна Галья Каліноўскага. А на другі дзень яна прышла ў школу са слязямі: «Мама сказала, каб аддала значок». Зацешула дзячынка значок у кулачок. Адаваць не хочацца і пакінуць бацька — зноў набоцьце дома. Стаяць і плача.

Віцэ дзяткі ў Адэльску — дзікае, варварскае — адзіна са здохам трымаць іх у цемры. У цень касцёла, даея ад сонца новага жыцця. Б'юць неза-

пер пакрыўдзіць ксяндза, не паслухаўца яго.

Чапа збірае ксяндз моладзь у сваім доме. Пастаўшыч двара Барташэвіча Чапсу Шапцла з ног збірае, цягаючы з магазіна цэлыя скрынкі бутэлек.

Дзеці... Яны ў Адэльску такія ж, як і ўсюды. Вучацца, гуляюць, смяюцца, плачуць. Але плачуць часцей, чым дзе. Раптам змаўкае званні сыха, усмешка знікае з дзіцячых твараў, а вочы, якія толькі што іскрыліся вясёлымі агеньчыкамі, гаснуць. І дзеці становяцца не паціянчаму сур'ёзным, пахлахлым, як казаны. Маленкі дзіцячы свет падзяляецца на дзве часткі. З аднаго боку — школа, з другога — касцёл. З аднаго боку — настаўнік, які адчыняе дзверы ў прыватныя далі новага жыцця, а з другога — ксяндз, які штурхае іх у чорны правад дзяржаўнага касцёла.

Многія з дзяцей жывуць тут нібы на нічым, нейтральнай зямлі. Яны хацелі б парвацца са старым, але, зрабіўшы першыя крокі, спыняюцца, спалохана азіраюцца назад пад уплывам прывычак, традыцый, усёй абстаноўкі, што іх акружае.

Усюды ў нас стала звычайным, што кожны школьнік — гэта акцыяброн-ленінец, поны — піянер, камсамольца. Усюды, але не ў Адэльску. У сям'ях, якія знаходзяцца пад уплывам ксяндза, няма піянераў і акцыябрат, няма ні дзіцятых некалькіх, якія нібы падольшчыкі, тояць гэта нават ад сваіх бацькоў. Яны носяць піянерскія галтышкі і зоркі толькі ў школе або калі выязджаюць з Адэльска. Вяртаючыся са школы дадому, здаючы іх і хаваюць у кішэні. У Адэльску неба быць чорным, імям да пагарзы быць пабытым. І таму імяны быць піянераў захаваюцца ў глыбокай тайне.

Разам з іншымі здохамі атрымала зорку юнага дзеціна Галья Каліноўскага. А на другі дзень яна прышла ў школу са слязямі: «Мама сказала, каб аддала значок». Зацешула дзячынка значок у кулачок. Адаваць не хочацца і пакінуць бацька — зноў набоцьце дома. Стаяць і плача.

Віцэ дзяткі ў Адэльску — дзікае, варварскае — адзіна са здохам трымаць іх у цемры. У цень касцёла, даея ад сонца новага жыцця. Б'юць неза-

Ул. КАРПАУ

Я і цяпер добра памятаю старую, крыху скасабчаную шафу ў Ельчанскай пачатковай школе і Марыю Еспаўну Шыстаковіч — маю першую настаўніцу, якая ажыно да дваццаці трыяга года вучыла нас гісторыі па дарава-любыяму падручніку Лявайскага. Памятаю, як адчынілі шафу, гэтая самотная пажылая жанчына выдала нам, віхратай дзяцце, кнігі: аспарожна брала кнігу з палічкі, уважліва разглядала, каб помніць, якая яна была, і нека паасобліваму ўрачыста ўручала яе.

Памятаю бібліятэку ў школе другой ступені, як тады называлі сярэдняю школу, і той запавяты пакойчык са стэлажамі, куды выбіраў сабе кнігі дапоскарэ толькі любімыя.

Памятаю бібліятэку на Рэчыцкім леспільным заводзе — маладую бібліятэкарку Дору Бер, маленкі столик пры дзвярах, за якім яна сядзела, кніжныя паліцы і шафы. Я забыў, дзе знаходзіўся будынак заўкома, забыўся нават назву вуліцы ў рабочым пасёлку, дзе жыў, а вось бібліятэку памятаю і буду памятаць заўсёды...

У дваццатых гадах у вёсцы ўсё бурліла. І трэба сказаць, што ў вясковую тройку, якая ўзначальвала барацьбу з кулацтвам ды неслэ ў вёску святло новых ідэй і савецкай формы жыцця, звычайна ўваходзіў і друг кнігі — бібліятэкар. У каго стралялі з кулацкіх абрэзав? У сакратара партыйнай чэйкі, у камбедуца, у хатніка-бібліятэкара. Навокал чаго групавалася камсамольца, моладзь? Навокал хаты-чытальні. Што з'яўлялася асяродкам антырэлігійнай прапаганды, мастацкай самадзейнасці і г. д.? Зноў жа хата-чытальня, бібліятэка.

А першыя гады калектывізацыі... Ды і сёння бібліятэкі — як асродкі культуры і асветы — адгрываюць усё большую ролю. Разам з паступальным рухам да камунізма расце, само значэнне кнігі як настаўніка і дарадчыка людзей.

Дзіўная рэч — пашырэнца дзейнасць кіно, радыё, расце сетка клубаў, у побыт уваходзіць тэлебачанне, а значэнне кнігі для чалавека ўсё роўна расце. І калі гаварыць шчыра, нашы бібліятэкі перажываюць сёння сваю другую маладосць. Толькі ў дваццатых гадах яны займалі некалькі іншае месца ў жыцці. Тады наогул нестала культуры, і людзі прагна цягнуліся да яе, а цяпер культура стала здабываць усё і ў сваю чаргу абудзіла яшчэ большую прагу да ведаў.

Выраслі, вядома, і нашы бібліятэкі, палепшылася іхняя праца.

Вось Дзяржынская раённая бібліятэка, якую на працягу трынаццаці гадоў узначальвае Б. Севашыцкая — энэргічны і вопытны чалавек. Кніжны фонд бібліятэкі перавысць ужо трыццаць тысяч тачоў. Ім карыстаецца 2.800 чытачоў. І гэта ў той час, калі ў Дзяржынску, апрача раённай, ёсць дзіцячая бібліятэка, вёсем прафсаюзных, бібліятэкі пры парт-і педкабінетах. У горадзе няма сям'яў, з якіх не было б чытачоў.

Да старых людзей пасылаюцца кніганосцы, чытальнікі. Штогадзень бібліятэка выдае 180 — 200 кніг, не лічычы выдач у пер пакрыўдзіць ксяндза, не паслухаўца яго.

Чапа збірае ксяндз моладзь у сваім доме. Пастаўшыч двара Барташэвіча Чапсу Шапцла з ног збірае, цягаючы з магазіна цэлыя скрынкі бутэлек.

Дзеці... Яны ў Адэльску такія ж, як і ўсюды. Вучацца, гуляюць, смяюцца, плачуць. Але плачуць часцей, чым дзе. Раптам змаўкае званні сыха, усмешка знікае з дзіцячых твараў, а вочы, якія толькі што іскрыліся вясёлымі агеньчыкамі, гаснуць. І дзеці становяцца не паціянчаму сур'ёзным, пахлахлым, як казаны. Маленкі дзіцячы свет падзяляецца на дзве часткі. З аднаго боку — школа, з другога — касцёл. З аднаго боку — настаўнік, які адчыняе дзверы ў прыватныя далі новага жыцця, а з другога — ксяндз, які штурхае іх у чорны правад дзяржаўнага касцёла.

Многія з дзяцей жывуць тут нібы на нічым, нейтральнай зямлі. Яны хацелі б парвацца са старым, але, зрабіўшы першыя крокі, спыняюцца, спалохана азіраюцца назад пад уплывам прывычак, традыцый, усёй абстаноўкі, што іх акружае.

Усюды ў нас стала звычайным, што кожны школьнік — гэта акцыяброн-ленінец, поны — піянер, камсамольца. Усюды, але не ў Адэльску. У сям'ях, якія знаходзяцца пад уплывам ксяндза, няма піянераў і акцыябрат, няма ні дзіцятых некалькіх, якія нібы падольшчыкі, тояць гэта нават ад сваіх бацькоў. Яны носяць піянерскія галтышкі і зоркі толькі ў школе або калі выязджаюць з Адэльска. Вяртаючыся са школы дадому, здаючы іх і хаваюць у кішэні. У Адэльску неба быць чорным, імям да пагарзы быць пабытым. І таму імяны быць піянераў захаваюцца ў глыбокай тайне.

Разам з іншымі здохамі атрымала зорку юнага дзеціна Галья Каліноўскага. А на другі дзень яна прышла ў школу са слязямі: «Мама сказала, каб аддала значок». Зацешула дзячынка значок у кулачок. Адаваць не хочацца і пакінуць бацька — зноў набоцьце дома. Стаяць і плача.

Віцэ дзяткі ў Адэльску — дзікае, варварскае — адзіна са здохам трымаць іх у цемры. У цень касцёла, даея ад сонца новага жыцця. Б'юць неза-

ПРА КНІГУ І БІБЛІЯТЭКУ

перасоўка і чытальнай зале. За чытачоў тут літаральна змагаюцца. Работнікі бібліятэкі робяць падворныя аходчы, наведваюць установы і прадпрыемствы, вырбююць чытачоў праз чытацкі актыў, наладжваюць масавыя мерапрыемствы — канферэнцыі, тэматычныя вечеры, літаратурна-мастацкія вечеры, агіды. Правадзіць з чытачамі гутаркі, робяць бібліяграфічныя агіды, вывучаюць патрэбы і густы, вывешваюць рэкамендацыйныя спісы.

Грычанскай сельскай бібліятэкай загадае Ніна Пыжык, якая толькі дэталёва скончыла тэхнікум. У бібліятэцы плыць тысяч кніг, і тысяч з іх Ніна набыла за чатыры месяцы сваёй работы. Дзейнасць бібліятэкі шыльна звязана — і тут выявіліся традыцыі дваццатых гадоў! — з разгорнутым мастацкай самадзейнасцю. Ніна Пыжык ужо арганізавала музычныя гурткі, якім кіруе сама, драматычныя, мастацкага чытанія, гурткі танцаў. Удзельнікі іх даюць канцэрты ў Грычаных, выязджаюць у другія брыгады. Бібліятэка зрабілася цэнтрам, навокал якога віруе культурнае жыццё калгаса.

Добрым прапагандыстам кнігі стала масавае бібліятэка № 1 Кастрычніцкага раёна г. Мінска. Метады і формы яе работы варты спецыяльнага вывучэння і пашырэння. Усялякая пахвалы заслугоўвае, напрыклад, дзейнасць таварыства сабраў Беларускай літаратуры, створанага пры бібліятэцы.

За апошні час я быў шмат у якіх бібліятэках і мог бы прывесці дзесяткі такіх прыкладаў. Але думаю, хопіць і гэтага. Бо мне хочацца не толькі расказаць пра месца, якое заняла кніга ў маймі жыцці, не толькі выказаць радасць з прычыны таго, што работа бібліятэк усё больш ажыўляецца, але і звярнуць увагу на адну акалічнасць, якая прымушае трыючыцца і неўзабаве можа стаць вельмі небяспечнай.

Спытайцеся ў бібліятэкараў, на што ім карціць паскардзіцца і што іх асабліва хваляе, большасць згодна адкажа: «Вядома, памішанні. Гэта бяда наша!».

Сапраўды, будаўніцтва бібліятэк ідзе яўна неаднаўляюча. Ды ідзе яно некалькі дзясяткаў гадоў, і часта неразумна. Як ужо гаварыў Б. Севашыцкая, прапаведніцтва ў Дзяржынскай раённай бібліятэцы доўгія гады. За гэты час яна дамагалася, што бібліятэка трычы пашыралі. Але як? Тройчы да невялікага, непрыстасаванага памішання прыбудавалі катэжы. У выніку і цяпер бібліятэка фактычна не мае кнігасховішча і сапраўднага памішання для абнаўлення. Сродкі выдаткаваны, а карысці мала.

У Заслаўі бібліятэка туліцца ў старым непрыгодным памішанні. Цячэ дах, падлогу точыць грыбок. Не абылося нават без кур'ёзаў. Перад сталом выдачы масціца так зніла, што аднойчы ў дзірку ў падлозе прываліўся чытач. У вяснянае дажджы мокнуць кнігі. Памішанне абвешчана аварыйным!

Спытайцеся ў бібліятэкараў, на што ім карціць паскардзіцца і што іх асабліва хваляе, большасць згодна адкажа: «Вядома, памішанні. Гэта бяда наша!».

Спраўды, будаўніцтва бібліятэк ідзе яўна неаднаўляюча. Ды ідзе яно некалькі дзясяткаў гадоў, і часта неразумна. Як ужо гаварыў Б. Севашыцкая, прапаведніцтва ў Дзяржынскай раённай бібліятэцы доўгія гады. За гэты час яна дамагалася, што бібліятэка трычы пашыралі. Але як? Тройчы да невялікага, непрыстасаванага памішання прыбудавалі катэжы. У выніку і цяпер бібліятэка фактычна не мае кнігасховішча і сапраўднага памішання для абнаўлення. Сродкі выдаткаваны, а карысці мала.

У Заслаўі бібліятэка туліцца ў старым непрыгодным памішанні. Цячэ дах, падлогу точыць грыбок. Не абылося нават без кур'ёзаў. Перад сталом выдачы масціца так зніла, што аднойчы ў дзірку ў падлозе прываліўся чытач. У вяснянае дажджы мокнуць кнігі. Памішанне абвешчана аварыйным!

Спытайцеся ў бібліятэкараў, на што ім карціць паскардзіцца і што іх асабліва хваляе, большасць згодна адкажа: «Вядома, памішанні. Гэта бяда наша!».

Спраўды, будаўніцтва бібліятэк ідзе яўна неаднаўляюча. Ды ідзе яно некалькі дзясяткаў гадоў, і часта неразумна. Як ужо гаварыў Б. Севашыцкая, прапаведніцтва ў Дзяржынскай раённай бібліятэцы доўгія гады. За гэты час яна дамагалася, што бібліятэка трычы пашыралі. Але як? Тройчы да невялікага, непрыстасаванага памішання прыбудавалі катэжы. У выніку і цяпер бібліятэка фактычна не мае кнігасховішча і сапраўднага памішання для абнаўлення. Сродкі выдаткаваны, а карысці мала.

БЕЗ СКІДКІ НА САМАДЗЕЙНАСЦЬ

Радасцю свеціцца твар. Далучына задавалена. У не многа добрых клопатаў, патрыбных людзям. На сенаферме саўгаса «Лоеўскі» Гомельскай вобласці, дзе Зінаіда Кемеш працуе заахніманка, справы з кожным днём ідуць у лепш. А лшч — моладзь саўгаса выбрала Зіну санаратарам камсамольскай арганізацыі. Далучына разумее: каб весці за сабою іншых, трэба самому ісці наперад. І яна змагаецца за званне ударніка камуністычнай працы. Добрых табе поспехаў, Зіна!

Фота С. Чыршкіна.

АБ МАСТАЦКІМ СЛОВЕ — ПА-МАЙСТЭРСКУ

Д. ФАКТАРОВІЧ

«Партыя, — сказана ў Праграме КПСС, — будзе нястомна клапаціцца аб эстэтычным выхаванні ўсіх працоўных, фарміраванні ў народзе высокай мастацкай густавы». І мільёны людзей у нашы дні імкнучыся да авалодання эстэтычнымі ведамі. Ім павінны дапамагчы ў гэтай справе факультэты літаратуры і мастацтва народных універсітэтаў.

Універсітэты культуры маюць ужо немалы станочы вопыт. Разам з тым многае ў іх рабце заслугоўвае крытычнай ацэнкі і абмеркавання. Гэта «Літаратура і мастацтва» артыкуламі В. Клейна, А. Ленсу, А. Мадзеўскага прыцягнула ўвагу да работ народных універсітэтаў. Нам хочацца таксама выказаць некалькі думак па гэтым пытанню.

Перш за ўсё трэба сказаць пра вялікую адказнасць, якая кладзецца на людзей, што кіруюць універсітэтам. Адкрыццё ва ўніверсітэце культуры факультэта літаратуры і мастацтва патрабуе перш за ўсё грунтоўнай арганізацыйнай падрыхтоўкі, дружнай работы аддзяленняў і секцый Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў, работнікаў культасветустановаў і навучных устаноў, творчых арганізацый. Між тым, часта бываюць выпадкі, калі звычайны лектар, работа якога як след не наладжана, чамусьці вырашае «перарэзаць» на ўніверсітэце культуры. Што ўся справа ў змене назвы. Ні арганізатарскія падрыхтоўкі, ні праграмныя планы работы, ні падрыхтоўкі лектарскіх сляў у такіх выпадках па сутнасці няма. Хіба ж можна лічыць нармальным, што ў Добрушы ў двух вялікіх клубах, якія знаходзяцца побач з папярочным камінатам «Герой працы», лекцыі па літаратуры і мастацтву чытаюцца раз-два ў год? У гэтым вінаваты і настаўнікі Добрушскага раёна, і камсамольскія работнікі, і, нарэшце, секцыя літаратуры і мастацтва Гомельскага абласнога аддзялення Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў, якая вельмі мала дамагае ўніверсітэту культуры ў Добрушы.

Яшчэ раз паўтараю: універсітэты культуры можа існаваць толькі тады, калі Таварыства па распаўсюджванню ведаў, творчых арганізацый, навучных устаноў, работнікаў культасветустановаў дружна возьмуць за гэтую справу. Толькі пры такой умове ўніверсітэты здолеюць працаваць па вызначанаму плану. І людзі хутка знайдучы сюды дарогу, бо тут яны будуць далучацца да радасці разумення мастацтва, адчуваючы самі, як мастацтва аснова больш адухай працы, упрыгожыць быт і зробіць чалавека яшчэ больш свабодным» (Праграма КПСС).

Б. Клейн выказаў правільную думку, што народныя ўніверсітэты не могуць направаць гуманітарныя факультэты звычайных навуковых устаноў. Таматына іх лекцыі іншыя прыёмы выкладання больш гнуткія, разнастайныя. І зноў такі неглы прызнаць нармальным, калі секцыі пры абласных праўленнях Таварыства па рас-

паўсюджванню ведаў тую ж самую тэматыку па літаратуры і мастацтву, якая складалася ў лекторскія з'ядзі, механічна ўключаючы ў праграму народных універсітэтаў.

Лекцыі па літаратуры і мастацтве павінны раскрываць перад слухачамі прыроду мастацкага слова, вучыць іх разумна мастацкай творчасці. Выклікае парочанне тэзіс Б. Клейна аб тым, што трэба складаць план чытання лекцыі, выходзячы з магчымасцей. Гэта значыць б заахочваць разнабой тэматыкі і сама-тужыцца мастовых лектараў, абмежавача толькі прывычнымі са школьнай парты «вучэбнымі фармулёўкамі».

Кніга «Асновы марксісцка-ленінскай эстэтыкі», тры кансультацыі, якія друкуе «Камуніст Беларусі» ў дапамогу ўніверсітэтам культуры, нарэшце, брашуры серыі «Народныя ўніверсітэты культуры, факультэты літаратуры і мастацтва», якія выгада адраджаюцца ад папярэдніх выданняў Таварыства па распаўсюджванню ведаў, — усё гэтыя літаратура можа памагчы нашым універсітэтам культуры ў іх рабце.

У нас ужо распаўсюваецца прыкладная тэматыка лекцыяў для народных універсітэтаў, у якой перш за ўсё аддаецца ўвага пытанню адносін мастацтва да жыцця, народнасці і партыйнасці мастацтва. Сюды ж уключаюцца тэмы: што такое рэалізм і як ён развіваецца, у чым наватарства сацыялістычнага рэалізму, у чым радасць чытання мастацкіх твораў, а таксама агляды сучаснай айчынай і зарубежнай літаратуры і інш. Гэтыя і падобныя да іх тэмы, як паказвае вопыт Мінскага Палаца культуры прафсаюзаў і некаторых клубоў, выклікаюць у слухачоў універсітэта цікавасць і дазваляюць лектару звярнуць увагу на разуменне прыгожага як прадмета мастацтва.

Направаецца вывад, што ў народных універсітэтах культуры перавагу трэба аддаваць сучасным тэмам і менш за ўсё захапляцца гісторыка-літаратурнымі. Зразумела, гэта не выключае асобных лекцыяў, прысвечаных пэўным знамянальным падзеям і датам. Сваё месца ў праграмах народных універсітэтаў павінна заняць творчасць лепшых сучасных пісьменнікаў.

Лектар народнага ўніверсітэта павінен імкнучыся чытаць свае лекцыі па ўзорах майстэрства А. Луначарскага, І. Андронікава, К. Чукоўскага, Я. Коласа, М. Рылскага, Ус. Асёнава.

Патрэбна навучыць слухачоў разумець мастацкае слова. Менавіта тут трэба клапаціцца пра выхаванне тусту чытача. Трэба памачы таму слухачу, які не навучыўся пакуль што адчуваць радасць ад прачытанага мастацкага твора. На гэта ёсць многа прычын, і сярэд іх не апошнія месца зай-

маюць прапісныя ісціны тых лектараў, якія заслужана сталі мішэнню эстраднай сатыры. Мы павінны вучыць чытаць і разумець прычтаннае, любіць мастацтва, жыць ім. Трэба прывучыць слухача народнага ўніверсітэта да думкі, што класічныя, сапраўды мастацкія творы чытаюцца не раз і не два ў жыцці, як не раз і не два глядзяць, як узыходзіць сонца, плыўчы на вялікай раізе ці слухаюць песні лесу, з радасцю, шчыра гутарыць з бліжнім чалавекам. Але наўрад ці наш слухач будзе перачытваць нанава «Яўгена Анегіна» ці «Юную зямлю», вершы Я. Купалы ці С. Ясеніна, калі знаёміць яго з гэтымі творами па сухім, сумным перакладзе.

Рэальная літаратурная крытыка «ад жыцця», узорами якой былі ў свой час артыкулы М. Дабралюбова і М. Чарнышэўскага, такія артыкулы аб вялікім, вечным у мастацтве, як «Аб культуры», «Гісторыя маладага чалавека» (М. Горкі) і «Мадонна» (М. Багдановіч), літаратурна-крытычныя працы К. Федзіна, К. Паустоўскага, С. Маршакі, М. Шчаглова, А. Адамовіча вучаць разумець прыгожае. Трэба так выкладаць, каб у чытача раману Флабера з'явілася жаданне галгядзецца ліст на святло: ці на паперы ўсё гэта напісана, як гэта ў свой час рабіў моладзь Горкі. Публічная лекцыя ва ўніверсітэце культуры блізка да публічнага чытання, які разумее яго М. Гогаль, налі пісаў: «Трэба падзяліць шчыра з пэтам высокае адчуванне, якое напаяла яго душу; трэба і дуршай і сэрцам адчуць усякая слова яго — тады ўжо выступаць на публічнае яго чытанне... Служ гэтую адчуваеце, і яна зробіць цуд: захвалююцца і тыя, якія ніколі не ўражваліся ад гукаў паэзіі».

Адсюль вынікае, што на публічных лекцыях мастацкае слова павінна заўжды гукаць ясна і выразна.

Пераступленне значэнне маюць у рабце факультэтаў літаратуры і мастацтва лекцыя-канцэрты. Аднак, я б зазначыў, што такая практыка, калі лекцыя сама па сабе, а канцэрт

Н І АДНО народнае свята, ні адна вечар адпачынку працоўных у калгасным ці рабочым клубе не абходзіцца без выступленняў мастацкай самадзейнасці. Найбольш тэлемавітыя ўсё ўдзельнікі, бадай, не ўступілі нічужымі момімі прафесіянальным выканаўцам (асабліва эстрадным) і могуць нават уступіць з імі ў спаборніцтва, намераючы творчымі сламі. Я, вядома, далёкі ад думкі, што тут можна ўзнікнуць нейкая канкурэнцыя і вострая барацьба за палуму першынства на сцэнічнай пляцоўцы. Наша самадзейнасць і не ставіць такіх мэт перад сабою. Аднак творчасць аматараў ужо настолькі вырасла ў ідэяна-мастацкіх адносінах і да сягнула такога высокага выканаўчага узроўню, што сучасны глядач, які ўмее адражняць добрае ад дрэннага, з большай зацікаўленасцю ідзе на іх канцэрты, чым на некаторыя сумныя і аднастайныя эстрадныя прадстаўленні прафесіяналаў.

Гэта якраз наглядна паказала ў дэкада творчых справаў самадзейных калектываў Палаца культуры прафсаюзаў, якая адбылася ў канцы мая. Сам факт правядзення такой дэкады вельмі характэрны для нашага часу. Глядзец, якога нябачанага росквіту дасягнула масавае

народнае мастацтва: адзіны гэты Палац у Мінску мае такія вялікія «штаты» самадзейных артыстаў (усяго 600 чалавек), што падрыхтаваны імі разнастайныя канцэрты і тэатральныя рэпертуар ледзь укладваўся ў дзесяцідзённую праграму.

І сапраўды, Палац Аўдыторыі — своеасаблівы ўніверсітэт па мастацкаму выхаванню народных талентаў. Іхні толькі тут няма аматарскіх калектываў. Народная харавая капэла і маладажны ансамбль іесні і танца, аркестр рускіх народных інструментаў, народныя сімфанічны, цымбалны і эстрады аркестры, тры студыі — драматычная, оперная і харэаграфічная, акрабачыны турок. Да гэтага яшчэ трэба дадаць некалькі самастойных дзіцячых гурткоў. Вось вам, калі ласка, сапраўдна народная філармонія як па складу выканаўцаў, так і па характару творчай дэясці! Бо хто па тры-чатыры разы на тыдзень выходзіць у Палац на калектывныя спевы, аркестраў і танцавальныя рэпетыцыі? Рабочыя і работніцы мінскіх прадпрыемстваў і будоўляў, служачыя розных устаноў, студэнты. Ніхто з іх не збіраецца мяняць раней набытых спецыяльнасцей і пераходзіць працаваць на прафесіянальную сцэну. Шчыра любяць да мастацтва прывяла таленавітых людзей да самадзейнасці.

Стала добрай традыцыяй: штогод праводзіць у Палацы прафсаюзаў дзесяцідзённую творчыя справаў дзіцячых калектываў і салістаў. З таго, што яны паказалі мінчанам сёлета, было нямаля цікавага, самабытнага, зробленага з густам і, як кажуць, сумленна. Але разам з тым іны раз сустракаліся ў канцэртах і менш падрыхтаваныя, невывяржаныя нумары, не прасякнутыя вялікай чалавечай думкай.

САМАЯ яркая і старонкай з усёй шырокай праграмы года дэкады з'яўляецца паказ першай буйнай работы опернай студыі Палаца — спектакля «Травіта» Дж. Вердзі. Пра існаванне такой студыі (пакуль адзінай у Беларусі) ведалі многія. Яна была створана калі двух год назад вядомым майстрам беларускага опернага мастацтва, народным артыстам рэспублікі Мікалаем Мікалаевічам Сярдобаўм. Падрабучы групу спевакоў-аматараў з 20 чалавек, кіраўнік студыі пачаў рупліва займацца з імі настаноўкай голасу, асновамі майстэрства актёра.

Такая падрыхтоўка перыяд вельмі неабходны. Бо стаць салістам нават опернай самадзейнай трупы — справа складаная і не кожнаму яна пад сілу. Трэба навучыцца валодаць вакальнай тэхнікай, умець правільна будаваць музыкальную фразу, свабодна і пластычна рухацца па сцэне. Усе гэтыя прамурацы і тонкасці пэўнага мастацтва моладзь пазнае на працягу некалькіх год у сценах музыкальнага вучылішча і кансерваторыі. А Сярдобаў вымушаны быў за вельмі нязначны тэрмін ліквідаваць у студыяў асноўныя дэфекты ў голасе, дыкцыі, навука чыста іх плаўна, мякка і асонавана спяваць, дамагчыся ад іх праўдзівых сцэнічных паводзін. Сапраўды, нялёгка задацца ішчы на месцы Мікалая Мікалаевіча, магчыма, махнуў бы на ўсё рукою (бо ніхто ж яго не прымуша кіраваць студыяй). Але Сярдобаў не з тых, хто баіцца цяжкасцей, ён не расчараваўся ў сваіх задумах. Тым больш, што яго маладавы выхаваны таварыства Д. Угоднікава, інжынеры-канструктары Г. Бабаў і Б. Пялюка, старшы бухгалтэры Т. Бяліцкая, наладчык А. Пракапенка, сласоў В. Чыжык і ўрач М. Затонен, электрык Д. Марозаў, сласоў В. Гурвіч і іншыя, — усё больш разумючы і адчуваючы, чаго патрабуе ад іх педагога, пачалі прымятна рухацца наперад, у аўтазаводны вакальна-сцэнічным майстэрствам.

Так, перадаючыя розныя пераходныя, пазбягаючы сумненняў і расчараванняў, кіраўнік і ўдзельнікі студыі па-

дышлі да асноўнай мэты — рабаты над опернымі ўрыўкамі і многаактовым спектаклем. Па-сяго таго, як былі падрыхтаваны асобныя сцэны з «Царскай нявесты», «Шкавай дамы», «Яўгена Анегіна», «Кветкі шчасця» і маладавы, яшчэ нявыпінныя выканаўцы крыху прывыклі да сцэны, упершыню паспрабавалі спяваць пад сімфанічны аркестр, самадзейны калектыв узяўся за пастаноўку «Травіты». Чаму менавіта «Травіта»? Таму што гэта адна з шырока-распэўных, меладычных класічных опер, музыкалы матэрыял якой доволі лёгка засвоіць пачынаючы спевачы, памагае развіваць прыгожы, «кантилены» гук у часе спявання. Да таго ж больш шпідзі дзеючы асоб «Травіты» ўдаля разыходзіцца сярод студыяў.

Оперная партыя самадзейнай артысты рыхтавалі з канцэртмайстрам Я. Марозавай, якая не толькі прывучала выхаванцаў студыі спяваць музыкалы, з душою, глыбока ўдумваючыся ў змест кожнай арый, кожнага вакальнага ансамбля, але і звяртала ўвагу на памылкі ў гучанні голасу, дамагаюцца бездакорнай чысціні інтанацыі.

Уся пастаювачная частка лягла на плечы М. Сярдобава. Ён памагаў моладым салістам знайсці правільны сцэнічны малюнак ролі, праводзіў разам з хормайстрам І. Клінінскім і дырыжорам Л. Саламонам рэпетыцыі масавых сцэн, у якіх заняты харавая капэла Палаца, распрацоўваў з мастаком І. Саніным эскізы тэатральных дэкарацый і касцюмаў. Ды хіба пералічыць усё, што было зроблена рэжысёрам-пастаноўчыкам! А галоўнае — ён удыхнуў жыццё ў оперную пастаноўку, якая з захапленнем была прынята глядачом.

Спектакль студыяў не ўзрушае грандыёзнасцю масавых сцэн (святочны вечар у доме Вяліцкі ці маскард у яе сяброўці Флары), хоць усё зроблена ў меру ў адносінах мастацкага афармлення і колькасці занятых у іх артыстаў. Ён вабыць іншымі станоўчымі якасцямі: стройнасцю і лаганізмам асобных карцін і мізансцен, вырашаных пастаювачна проста, сімпла, без усляяна муграгелістасці, ў строгай адпаведнасці з музыкальнай драматургіяй оперы. Кідаюцца ў вочы і такія добрыя рысы ў «Травіце», як ансамблевае ігры выканаўцаў, іх уважлівае адчуванне лоцы свайго партыра. Бо, шчыра кажучы, у прафесіянальнай трупы «з-за таго, што сярэд вопытных, спрактыкаваных артыстаў сустракаюцца яшчэ людзі, прасякнутыя духам «прэм'ерства», сябелюства, рэжысёр часта бывае цяжка паставіць зладаных ансамблевы спектакль. Оперная ж студыя — цесна згуртаваны, дружны калектыв творцаў — адзінадумцаў, якія ўдзельнічаюць у ім не дзеля славы, а з-за любі да мастацтва. Вось чаму і работа іх, пастаювачная, як кажуць, «у адзіным ключы», атрымалася цэласнай, перанальнай і мэтанакіраванай.

М. Сярдобаў не імкнецца выпукляць і падкрэсліваць тыя моманты ў оперы, якія ў нейкай ступені ўказваюць на надаўнае мінулае галоўнай гераліні, характарызуючы яе бестурботнае, бессоннае жыццё ў акружэнні шматлікіх бага-тых прыхільнікаў жаночай прыгажосці. Што ж, ён мае на гэта рацыю. Бо Дж. Вердзі меў на мэце

перш за ўсё праўдзівы і патхнёна расказаць пра трагедыю маладай жанчыны, якая ў умовах капіталістычных узаемаадносін паміж людзьмі пазбаўлена магчымасці па-сапраўднаму хадаць і быць каханай і дарэчна спадзецца на сямейнае шчасце. Вось на раскрыццё гэтай кампазітарскай задумкі і накіраваны намагаючы рэжысёра-пастаноўчыка і выканаўцы ролі Вяліцкі — Д. Угоднікава.

Выбар салісткі на вядучую оперную партыю трэба прызнаць вельмі ўдалым. Прыёмнае лрыка-каларатурнае сапрагна Д. Угоднікавай краінае нестойкай слаў гуку, колькі не звычайнай задухайнай цёплай ней, унутранай прывабнасці і шчырасці. Самадзейная артыстка не проста старанна «выспявае ноты, яна патхнёна і музыкалы выконвае кожную арыйю, яна жыць жыццём сваёй гераліні: палымна кахае і цяжка пакутуе. Пакуты меры ні на хвілінку не здрэжвае спявачка, якая ўвесь час трымаецца на сцэне натуральна і проста, без паказвання. Прыгадаюць хоць бы сцэну з'ядлення ў доме Вяліцкі бацькі Альфрэда, які вырашыў «выратаваць» свайго роднага сына ад любюўных чараў» парызскай куртызанкі. Стары Эржон (В. Пялюка) спрабуе ўсяляк уламаць маладаму жанчын пайсці на кампраміс са сваім пачуццямі: назу-сёды парваць дружбу з Альфрэдам, адмовіцца ад асабістага шчасця. І калі Вяліца — Угоднікава, ашалоўлена блудо, што заваляла на яе, вельмі пакутуючы, загнаецца, нарашце пайсці на зделку са сваім сумленнем, дык гэтыя пакуты і перажыванні гераліні выяўляюцца не ў нейкіх вонкавых, штучных дэталях ігры актрысы (накітавал залюманна рук і г. д.). Зусім не. Надзвычай усхваляваная, поўная гора і распачы жанчыная мова салісткі ў арый і дудзе з Юржам Эржонам як неглыга лепш сведчыць пра цяжкі душэўны стан Вяліцкі. Дарчы, тут трэба сказаць, што Б. Пялюка, які валодае прыгожым і мяккім па тэмбру барытонам вялікага дыяпазона, з'яўляецца адным з лепшых партнёраў спявачкі. Ён з глыбокім пачуццём выконвае разам з Д. Угоднікавай дугу з 2-й дзей і асабліва патхнёна вядомаму арыйю «Ты забуй край мілы свай».

У музыкальным матэрыяле оперы шукалі Д. Угоднікава і рэжысёр М. Сярдобаў сродкаў для правільнага, пераконаўчага раскрыцця вобраза Вяліцкі. Найбольшага сцэнічнага пераўасаблення артыстка дасягае ў апошняй дзей спектакля, дзе адбываецца трагічная развязка.

[Заканчэнне на 4-й стар.]

Беларускі кампазітар С. Ансанаў і салістка рады і таварышчы Ю. Смірнова ў выніку творчай садручнасці стварылі рад песень, прысвечаных людзям нашых дзён. Апошняя іх работа — цыкл песень аб каханні і сяброўстве на словы П. Прыжодкі, атрымала ад многіх радыслухачоў цёплую водгуку. На гэтым здымку вы бачыце С. Ансанава (справа), які знаёміць Ю. Смірнова са сваёй новай песняй. Фота А. ДЗІТЛАВА.

ЗЛАВЕСНЫ ЦЕНЬ

[Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.]

Забраў да прыгатавання хору выкладчыца сярэдняй школы Гранітава — узраўст-аматар. Але калі б можна было спяваць пад энтузіязам, а то ж і акампаанітар патрэбны. А ў клубе яго няма. Раёны аддзел культуры і сьвіаў прысылае на рэпетыцыю баяніста. Сабраліся адзельскія харысты, чакалі, чакалі, а баяніста няма. Так раз, другі, трэці — і пачаў распадацца хор.

А праз дарогу — касцёл. У ім арган. І не трэба чакаць баяніста з Гродна: ёсць свой арганіст, свой рэгент і свой хор. І не абыхава стаўца ксёндз да таго, прапусьце хао спевы ці не. Вырываючыся са сцен касцёла, гучаць акасітына акорды аргана, дрыжачы галасы спевакоў.

Вось і атрымаецца, што мы самі аддаём у рукі нашых праціўнікаў магучую зброю. Ці доўга гэта будзе працягвацца, ці доўга мы будзем толькі гаварыць пра тое, што нашы клубы павінны стаць аспрадамі вялікай культуры, арсеналам пудобнай і магучай зброі камуністычнага выхавання?

Адзельскім атэстам абцяла памагчы і Гродзенскае абласное аддзяленне Таварыства па распаўсюджванню палітычных

і навуковых ведаў. Яно таксама падрыхтавала мэрпрыемствы, прыслала ў Адзельскіх нават трох лектараў. Але вынік гэта дало слабы.

Дарогі да рэлігіі ў кожнага веруючага свае. Атэсты павінны ведаць, што прывяло кожнага веруючага да веры, што прымусіла яго пайсці ў малітоўны дом, касцёл ці царкву. Нездарма за апошні час у атэстычнай прапагандзе ўсё больш увагі аддаецца індывідуальнай рабце з веруючым, якая прыносіць вялікі вынік там, дзе іншыя формы нядзейсныя. Гэта цяжка, але адзіна правільная дарога да перамогі. Ідучы па ёй, можна пазбегнуць многіх непрыемных назуусаў, якія былі ў Адзельску.

Усё было добра на лекцыі выкладчыка фізікі тав. Русакоў да таго часу, пакуль ён не прывёў выказванне старажытнагрэчаскага матэрыяліста Ксенафана аб тым, што калі б былі коці і лвы мелі рукі, дык іны тварылі б багоў па сваім надбестылі багі ў вобразе быкоў... І тут лекцыю спыніў крык з залы:

— Га! Дык што ж гэта, Ісус з рагані?

Трэба больш разума, больш гнутка весті атэстычную прапаганду, знаходзіць у кожным выгудку індывідуальны падыход. Ведаючы пра гэта ў Гродна, але яшчэ Гётэ пісаў: «Мала ведаць — трэба прымяняць».

Мы прывыклі гаварыць: «Кады рашаюць усё». Але вельмі часта і ў гэтай справе словы ў нас разыходзяцца са справай. Мы часам бюракратычна адносимся да людзей, не бачым за вонкавым — сутнасці. Вось, напрыклад, лес былой старэйшай піянервакатай Адзельскай сярэдняй школы Эмы Гуравай. Слова «былой» я пішу з жалем.

Закончыўшы Гродзенскі педагогічны інстытут, Эма адмовілася ад работы ў Гродна і сама папрааслася на вёску. Яе накіравалі ў Адзельск. Энергічная дзіўчына гора і разнааўзлялася за справы. Яна разуменяла, што стварыць піянерскую арганізацыю вост так адрэзу — немагчыма. Трэба знайсці спачатку шлях да сэрцаў дзяцей, захапіць іх, зрабіць так, каб дзеці палюбілі яе. І Эма дамаглася гэтага. Здаралася Эма пачаць у горад — школьнікі чацэраю сыходзілі да яе. Выртліва са разам з песнямі, радасця. І неўзабаве першыя школьні-

кі — дзеці калгасінаў надзелі чырвоныя піянерскія галштыкі. Праўда, пакуль яшчэ неглы горады прыйсці ў галштыку па мастацку, паказача ў іх дома, але ж гэта толькі пачатак. Э. Гурава настольна ішла да мэты праз усё цяжкасці і нават праз неспыску. Аднойчы, вяртаючыся позна ўвечары дадому, яна пачула, што следам нехта крадзеца. Не паспела адрынуцца, як ля галавы, са свістам рассякаючы паветра, праляцеў камень.

Але бандыты не запалохалі Эму. Яна не змагла выстаяць перад іншым ворагам. Імя яна бюракратызм.

Прыехала рэвізія. Прыехала і ўбачыла, што піянеры не ходзяць дадому ў галштыках. «Як так, — абуралася рэвізія. — Калі піянеры — значыць усё каб па форме! Што? Дома б'юць? А як жа Паўлік Марозаў, а? Хто ж дазволіў у Адзельску выхоўваць з піянераў гэтакіх бесхрыбетных, беспрыніцывых, мяккацельных, наогул, амаль апартуністаў? Гурава? А падаць яе сюды! А прабраць гэную Гураваў! І «прабралі». Ды не толькі «прабралі», а і прыбралі. З Адзельска прыбралі.

Не хацела Гурава пакідаць дзяцей, якіх палюбіла. Але загад вёсць загад, а ён гаварыў, што Гурава пераводзіцца ў Гродна. З прыярэдня краю (а рабы ў тым. Паехала Гурава і нараджэнне піянерскай аргани-

зацы пакутліва зацягваюцца. Падзякаваў ксёндз Барганейч рэвізіі за нечаканую дапамогу.

Дзе трэба ўдаць у жыццё...

У барацьбе супраць непрашалаў трэба скарыстоўваць не толькі лекцыі і ўгаворы, але і іншыя метады, пра якія, на жаль, часта забываюцца.

У школьным гуртку мастацкай самадзейнасці займалася Маша Звяржэвіч. І мала та ведаў, чаго ёй гэта кашталала. Маша выхоўвалася ў бабуй — фанатычнай старой каталіцы. «Сеня, на сцене выступіла», — крычала бабуля, — а заўтра і да грэху надобна — у галштыку дадому з'явішся! І былі ўнучку. Напярэдадні Дня канстытуцыі дзіўчынка прыбегла ў школу ўся ў крыві: бабуля кулакамі спрабавала не пусціць яе.

— Не будзеш выступаць на іх свяце, піянерская тля. Не будзеш! Але Маша выступіла. Яна пайшла ад бабуй спачатку да Гуравай, а потым доўгі час жыла ў сям'і дырэктара школы Мікалая Сямёнавіча Цішчанкі. Які жыць у Адзельску дзіўчыны было проста немагчыма: за ёй ганяліся амаль на кожным кроку — хоць на вуліцу не паказвалася... Папрааслася Маша ў школу-інтэрнат, дванаццаць дзён пражыла ў Гродна, пакуль сваёй проста не выкіралі яе адтуль і не выкіралі ў Адзельск. Доўгі час трымаў

ДЫПЛОМ ЗА ЛЕПШЫЯ СПЕКТАКЛІ

У сталіцы нашай радзімы Маскве закончыўся прагляд лепшых спектакляў тэатраў юнага глядача і тэатраў лялек краіны. Агляд быў прысвечаны 40-гаддзю піянерскай арганізацыі. Надаўна журы падлаво вынікі агляду і ўзнагародзіла лепшыя тэатральныя калектывы. Сярод ўзнагароджаных дыпламам другой ступені — беларускі Тэатр юнага глядача, які паказаў спектаклі «На граніцы» В. Белазэрава і «Рэвізор» М. Гогаля.

Пасля паспяхоўных выступленняў у Маскве беларускіх артыстаў запрасілі да сябе глядачы Львова. Калектыв тэатра выехаў на гастроляў у братнюю Украіну. Па львоўскім тэлебачанні будучы прысвечаны 40-гаддзю піянерскай арганізацыі. Надаўна журы падлаво вынікі агляду і ўзнагародзіла лепшыя

